

Eram în Aeroportul Domodedovo din Moscova și așteptam un zbor spre Habarovsk. Un vorbitor de rusă mi-a spus că „Domodedovo” înseamnă „cabană”. Așadar, aeroportul ăsta ar putea fi numit și „aeroportul-cabană”.

Era în vara lui 2001.

Călătorisem împreună cu verișoara mea prin Rusia, o excursie de 10 zile. Amândouă ne-am imaginat că ne vom fi partenere de călătorie ideale. Ați avut vreodată un profesor în gimnaziu care să vă întrebe, chiar înainte de vacanță, care e drumul cel mai scurt de la Beijing la Londra? Răspunsul: nu cu avionul, nici pe Internet sau ce-o mai fi, ci cu un prieten. Sună frumos, dar, în realitate, cei care sunt prieteni când pleacă la drum adesea ajung dușmani până la sfârșitul călătoriei. Când eu și verișoara mea am plecat din Beijing spre Moscova, încă mai eram prietene, dar, la momentul când am plecat din Moscova spre Sankt Petersburg, ne dușmăneam pur și simplu. Motivul? Ei bine, m-am gândit că eu și verișoara

mea o să avem o grămadă de lucruri în comun, fiindcă amândouă eram proaspăt divorțate. Nu mai aveam sprijinul, sau mai bine zis povara, unui soț și puteam să ne ocărâm foștii fără rețineri. Dar, complet pe neașteptate – practic în avionul spre Moscova –, verișoara mea a început o nouă idilă. Imediat după ce s-a așezat, bărbatul de pe locul învecinat, care făcea și el parte din grupul nostru organizat, a început s-o vrăjească plin de entuziasm. La început, am crezut că erau doar glume nevinovate, dar în curând am descoperit că și el era necăsătorit. Asta da coincidență. Mi-am dat seama atunci că verișoara mea e o optimistă incurabilă și că se pricepe de minune să se bage pe sub pielea cuiva. Eu nu sunt la fel de optimistă. Când am de-a face cu alții, mereu le observ foarte repede defectele. Dacă îmi propun să fiu nefericită, o să fiu nefericită, indiferent de moment sau ocazie. Când îmi las fața să cadă, pielea mea arată ca o mască din făină de orez, rigidă și crăpată. Și, când stima mea de sine e scăzută, devin și mai agitată în prezența altora.

În avion, l-am studiat cu un ochi critic pe bărbatul de pe locul învecinat. Am descoperit imediat că unghiile de la amândouă degetele mici erau excesiv de lungi. Din când în când, își întindea degetul mic de la mâna dreaptă și-și dădea părul de pe frunte, împingându-l spre creștetul capului. Unghia aceea lungă, străvezie, de un verde pal, mi-a amintit, nici mai mult, nici mai puțin, de unghiile aurite din portretele occidentale ale împărătesei văduve Cixi¹: ceva straniu, decadent, frivol. Și apoi mai avea și un râs sacadat, strident, care te zgăria

¹ Personaj aproape legendar din istoria Chinei imperiale. Una dintre concubinele împăratului Xianfeng din Dinastia Qing, a devenit regent în numele fiului ei la moartea împăratului, deținând puterea *de facto* din 1861 până la moartea ei în 1908 (n. tr.).

la auz. După ce ne-am cazat la Hotelul Cosmos din Moscova, eram la capătul răbdării și i-am spus verișoarei mele ce impresie mi-a făcut.

— Obiectiv vorbind, nu ești îndeajuns de generoasă cu oamenii, mi-a zis, râzând disprețuitor. Obiectiv vorbind, are niște păreri interesante.

În momentul ăla, am mai descoperit ceva despre verișoara mea. Mi-am dat seama că are o obsesie cu expresia „obiectiv vorbind”. Ce păcatele mele înseamnă „obiectiv vorbind”? Cine poate dovedi că, atunci când spune „obiectiv vorbind”, chiar e obiectiv ce spune? Din contră, de îndată ce o persoană începe o propoziție cu „obiectiv vorbind”, mai curând accentuează că părerea ei este una vădit părtinitoare. Așa că am ajuns să urăsc expresia asta.

În timp ce așteptam zborul spre Habarovsk în Aeroportul Cabana, am reflectat la toate motivele care ne-au făcut pe mine și pe verișoara mea să o luăm fiecare pe drumul ei pe la jumătatea călătoriei. Se poate să fi fost doar unghia prea lungă a individului și expresia de care era obsedată verișoara mea. Sigur, aceste motive par banale, dar tocmai din cauza caracterului lor banal efectiv nu puteam să le suport. După ce am ajuns de la Moscova la Sankt Petersburg, m-am silit să mă țin după grupul care vizita casa memorială a lui Dostoievski de pe strada Kaznaceiskaia. Am ascultat ghidul, care era o bătrână slăbănoagă, cu o figură autoritară, depănând povești despre Dostoievski. Nu mi-a rămas nimic din poveștile alea. Îmi amintesc doar câte riduri se întretăiau în jurul gurii femeii, arăta ca un colțunaș care a fost reîncălzit de atâtea ori, încât aluatul de pe margini s-a încrețit. Îmi amintesc că a mai spus că unul dintre strănepoții lui Dostoievski este vatman în cartierul în care se află și casa memorială a marelui scriitor.

Am simțit o undă de *schadenfreude*¹ la auzul acestui detaliu. Dostoievski este una dintre personalitățile marcante ale Rusiei și chiar și printre descendenții lui se găsește cineva care e vatman. M-am gândit la mama, scriitoare și ea, și la faptul că nu reușisem să mă afirm cum sperase ea. Poate că o mângâiește cum au evoluat cariera și căsnicia mea, dar măcar eu sunt funcționară în capitală. Însă pe mine una nu m-a interesat niciodată biroul mamei, nici operele ei, așa că, în timp ce o priveam pe verișoara mea cu noul ei prieten cuibăriți unul în altul, cu capetele lipite, la tejgheaua micuță de la intrarea în casa memorială, cumpărând semne de carte pe care era imprimat bustul aceluia titan, am luat pe loc o decizie: o să-i las pe ei doi și o să mă întorc acasă singură. Nemaivând răbdare să ne întoarcem la Hotelul Smolnîi, unde eram cazați, i-am spus verișoarei mele la ce mă gândisem, cu un zâmbet fals. Ea a părut șocată și apoi mi-a zis:

— Obiectiv vorbind, te porți un pic ca un copil mic care face o criză de nervi. Peste doar patru zile, ne putem întoarce împreună.

Dar eu îi făceam observație în gând: „Nici să nu începi cu «obiectiv vorbind».”

Eu am vrut să iau un zbor direct spre Beijing, dar nu s-a putut, agenția de voiaj a zis că trebuie să respect itinerarul stipulat în contract. Trebuia să iau avionul de la Moscova spre Habarovsk și de acolo să traversez Siberia cu trenul, ca să ajung în Mudanjiang. Era un traseu obositor, dar o variantă mai ieftină, așa că am fost dispusă să urmez recomandările agenției. În noaptea aceea de iarnă din 2001, după ce băusem două sticle de cvas cu gust dubios în Aeroportul Cabana,

¹ „Satisfacție, bucurie răutăcioasă” (în lb. germană) – în germană, cuvântul are întotdeauna o conotație peiorativă (n. red.).

dărăpănat și aglomerat, a sosit în sfârșit avionul mult așteptat spre Habarovsk, un Tupolev Tu-154 prăpădit.

Am urcat în avion, luându-mă după fluxul de pasageri, și am descoperit că majoritatea erau din Est. Cei mai mulți erau din Habarovsk, am apreciat eu, și doar câțiva erau moscoviți sau străini ca mine. Nu înțelegeam limba rusă, nici nu reușeam să disting bine accentele, și totuși am reușit cumva să-i deosebesc instinctiv pe moscoviți de cei din Habarovsk. Locul meu era în spate, la culoarul de trecere. Aveam o vedere perfectă asupra mochetei din interior, pe care alternau două culori: roșu și albastru. Mocheta era deja murdară, modelul fiind aproape imposibil de deslușit, dar petele de băutură, supă și zeamă de la carne ieșeau limpede în evidență. Stewardesa între două vârste, rotofeie și înceată, le dădea din când în când o mână de ajutor pasagerilor care se chinuiau să închidă compartimentele pentru bagaje. Când își dăduse cu ruj, depășise conturul buzelor, semn că pur și simplu nu mai avea chef. Treaba asta le transmitea totodată un mesaj pasagerilor: ăsta e un avion în care fiecare face ce vrea. Pe rândul din fața mea stăteau un bărbat și două femei, tineri toți trei. Îi auzisem râzând și țipând de când se urcaseră în avion. Bărbatul era în mod evident un parvenit din Moscova, cu o față rumenă, părul proaspăt spălat și unghiile imaculate, strălucind uniform, având parcă incrustate pe ele niște scoici alese cu grijă. Ținea în mână un telefon Nokia cu ecranul mare și se împăuna cu el în fața femeilor cu părul buclat și ținute țipătoare care-l încadrau. În Rusia anului 2001, telefoanele mobile încă mai erau o raritate. Vă imaginați câtă invidie le va fi trezit acest telefon nou-nouț celor două femei. De dragul lui, păreau dispuse să-l lase pe individ să le ciupească, să le muște în joacă și să le prindă nasul între degete în timp ce-și turna ceva de băut și să le prindă de păr când își

aprindea o țigară. Eu stăteam în spatele lor, la culoar, plictisită, în vreme ce ei tot dădeau din cap deasupra mea ca trei pechini-zei de jucărie, pe arcuri. Parvenitul avea ceva afaceri în Habarovsk, fără îndoială. Habarovsk este un important nod feroviar și aeroport din zona extrem-orientală a Rusiei, pe unde trece o conductă de petrol din Sahalin și unde se găsesc o rafinărie petrolieră, un șantier naval, fabrici de utilaje și tot ce vrei. Totul ultramodern. Poate că individul era în afacerile cu petrol. Dar îmi era indiferent cu ce se ocupă, pe mine mă interesa doar să călătoresc în siguranță. Mi-am dat seama că n-aveau de gând să închidă telefonul mobil, așa că a trebuit să-i rog cu voce tare, în engleza mea poticnită. Probabil că expresia mea era una fi-oroasă: posesorul telefonului s-a tras brusc înapoi. Și-a închis telefonul și mi-a aruncat o privire intrigată, ca și cum mă întreba „Ce te-a supărat în halul ăsta?”.

Chiar atunci au urcat în cabină ultimii doi pasageri, o tânără și un băiețel de vreo cinci ani. Femeia ducea destul de multe bagaje, între care se distingea o cutie rotundă pentru pălării. Cutia mare, pe care o ținea în fața celorlalte genți, părea că o conduce. Femeia și băiatul s-au apropiat de mine. S-a dovedit că aveau locurile de la culoar din dreapta mea. Mi-am dat seama atunci că femeia își atârname de degetul mic panglica maro legată în jurul cutiei bej. Am observat, de asemenea, în lateral, pe cutie, o ilustrație cu un melon cât o mandarină. Am simțit un deosebit respect pentru acest deget mic, care preluase rolul unei alte mâini. Panglica de la cutia pentru pălării atârnată de degetul ei îi dădea un aer vulnerabil, dar afectuos. Era mama dintr-o familie de clasă mijlocie din Habarovsk. Fuseseră la Moscova în vizită la rude. Se întorceau acasă cu daruri din partea rudelor, precum și cu alte cadouri luate preventiv din Moscova. Soțul era ocupat și nu-i putuse însoți, așa că îi luase un cadou special:

un melon. Am continuat să fac speculații în minte, în timp ce o urmăream cum se grăbea să pună bine cele câteva bagaje pe care le ducea. Mai întâi, a pus cutia mare pe scaun, lăsându-și degetul mic, de-acum roșu și umflat din cauza efortului, să se elibereze cu grijă din panglică. Cutia în sine părea un pasager care dormea buștean. Apoi și-a pus celelalte genți în compartimentul de deasupra scaunului. Într-un final, a luat cutia cu amândouă mâinile, căutând un loc sigur în care ar fi putut s-o pună. Dar îndesase deja până la refuz compartimentul pentru bagaje. Nu mai încăpea și cutia enormă cu pălăria. Fără să-i dea drumul din mână, femeia a făcut stânga împrejur pe culoar, sperând c-ar putea s-o ajute stewardesa. Însă stewardesa nu și-a făcut apariția, iar persoana aflată cel mai aproape, adică eu, n-avea de gând s-o ajute. Cum aș fi putut s-o ajut? Verișoara mea, în schimb – greu de spus dacă ar fi făcut gestul simbolic de a se ridica și a căuta din priviri un loc. Făcea adesea genul ăsta de lucruri. Chiar atunci un bărbat înalt și slab de pe rândul din fața ei s-a ridicat, a desfăcut compartimentul de deasupra lui, a scos de-acolo o geantă banală, a aruncat-o pe jos, pe culoar, și apoi, fără vreo explicație, i-a luat femeii cutia din brațe și a pus-o în compartiment. Odată ce s-a auzit declicul compartimentului care se închidea, bărbatul înalt și slab s-a întors spre femeie și și-a întins voios brațele în lături, parcă spunând „Nu-i așa că s-a rezolvat problema?”. Cei doi au schimbat câteva vorbe, apoi, o conversație care îmi imaginez că a decurs astfel: Femeia a arătat spre geanta de pe jos și l-a întrebat:

— Cum rămâne cu geanta dumatăle?

Bărbatul a luat geanta de pe jos și a pus-o relaxat sub scaunul lui, zicând:

— Chiar nu era îndeajuns de mare să merite s-o pun în compartimentul de deasupra scaunului. O să stea bine sub scaun.

Femeia a râs, cu un aer recunoscător, și și-a strigat fiul:

— Sașa!

Asta am înțeles și eu. Sașa se opri se în dreptul parvenitului din Moscova de pe rândul din fața mea, uitându-se concentrat la noul telefon Nokia. Mormăind ceva, s-a întors fără tragere de inimă lângă maică-sa. Am bănuir că femeia dorea ca băiatul să se așeze pe locul de la geam, ca și cum voia dinadins să-l țină departe de parvenit. Dar el insista să stea pe locul de la culoar. Desigur, până la urmă a fost obligat să-și asculte mama. Era un copil cu un aer timid, cu părul bălai și ochii mari, albaștri, sub care se deslușeau două riduri nu foarte adânci. Am văzut adesea astfel de riduri, mai potrivite la oamenii în vârstă, pe fețele fragede ale unor copii europeni. Le dădeau un aer melancolic, ca și cum ar fi fost niște filosofi înțelepți, predispuși la reflecție.

Avionul a decolat și am întors capul să mă uit la femeia din dreapta mea. Spre surprinderea mea, am realizat că mi se părea cunoscută. Mi-am dat seama de unde – printre volumele din biblioteca mamei era o carte veche numită *Povestire despre Zoia și Șura*¹. Poza Zoiei din carte aducea cumva cu femeia din dreapta mea. Avea părul castaniu, o bărbie ovală și ochii un pic prea apropiați, în care se citea hotărârea. Zoia a fost o eroină pentru generația mamei mele, dar pentru generația mea, născută în anii '60, era pur și simplu o figură pierdută în timp. Aveam obiceiul să mă zgâiesc la poza ei, dar eram mai interesată de coafura ei. O fi fost ea o eroină a celui de-al Doilea Război Mondial, dar, din punct de vedere al modei, părul ei cârlionțat, tuns foarte scurt, mi se părea aspectul cel mai inovator. Pe-atunci îmi plăcea tunsoarea ei, de-asta mi-am amintit

¹ Este vorba de povestea Zoiei Kosmodemianskaia, eroină a rezistenței sovietice împotriva naziștilor, și a fratelui său Aleksandr, scrisă de mama lor, Liubov Kosmodemianskaia (n. tr.).

de ea. Nu voiam să-i spun Zoia femeii așezate lângă mine, așa că i-am găsit un nou nume: Irina. Există rusoaice cu asemenea nume? Nu mă interesează. Mi-am zis doar că sonoritatea numelui i se va potrivi vecinei mele de scaun. Irina. Avea părul prins într-un coc la ceafă. Ținea umerii ușor încovoiați și purta o fustă în carouri extrem de conservatoare. Măinile, un pic cam mari pentru o femeie, erau netede și deschise la culoare, cu articulațiile înroșite. Avea ochii căprui-închis, un pic îngustați, și îi tremurau pleoapele. Avea expresia senină a cuiva care de-abia așteaptă să se întoarcă acasă. Toate lucrurile astea îmi evocau mai curând o Irina, decât o Zoia. Am fost anunțați, prin difuzoare, că durata zborului va fi de aproximativ nouă ore și că avionul va ajunge la Habarovsk dimineața devreme. În 10 minute urmau să ne servească cina și puteam solicita, contra cost, băuturi alcoolice și alte mâncăruri.

Am mâncat în grabă cina nu suficient de caldă – trei bucăți de murături, câteva chiftele de miel și un borș cu prea mult ulei. Trebuia să închid ochii și să adorm un pic. Habarovsk nu era destinația finală pentru mine, de-acolo trebuia să mai iau un tren de noapte. Doar la gândul ăsta m-am simțit vlăguită. De ce-or simți oamenii nevoia să călătorească, de fapt?

Când am deschis ochii, am observat niște schimbări în cabină. Majoritatea pasagerilor încă mai dormeau, dar principala schimbare se petrecuse pe locul din fața Irinei. Bărbatul înalt și slab stătea în genunchi pe scaun, cu spatele spre sensul de mers, și vorbea liniștit cu Irina, cu coatele sprijinite pe spătarul scaunului. Pe moment am decis să-i spun Slăbănogul. Avea niște dinți albi și disproporționat de mari, ca de cal, care ieșeau și mai mult în evidență pe fața lui îngustă. Poziția asta, îngenuncheat și privind în spate, îi dădea un aer un pic servil, parcă prea dornic să facă pe plac. Și vestimentația lui

era cumva penibilă: blugii și geaca din același material îi erau un pic cam mici. Avea o expresie entuziasmată și, dacă ar fi ținut un trandafir în mână, ar fi fost leit unul dintre indivizii ăia care își cer iubitele de soție în grădina publică. Deși Irina nu-l privea în ochi, nu părea deranjată. Păreau că discută despre ce impresie le făcuse Moscova, sau poate nu. Vorbeau de zor. Stewardesa n-a venit să-i spună să nu mai stea în genunchi pe scaun, dar Sașa, așezat lângă Irina, se uita vigilent la Slăbănog, deși i se închideau ochii de somn. Într-un final, Slăbănogul îndelung îngenuncheat a sesizat în ce dispoziție era Sașa, așa că a apăsător pe buton, chemând-o pe stewardesă și comandând o doză de coca-cola și o porție de cârnat rusesc pentru băiat. După cum era de așteptat, Sașa s-a mai înveselit. Cu aprobarea tacită a maică-sii, a acceptat sfios darul. Ținea cârnatul într-o mână și doza de suc în cealaltă, neștiind cu care din aceste delicatese neașteptate să înceapă. Slăbănogul a bătut fierul cât era cald. Și-a întins brațele lungi spre Sașa, într-un gest menitor a fi, cred, o cerere directă de a face schimb de locuri. S-a arătat încântat de cât de minunat era locul lui. E absolut minunat. Și e la culoar – nu aici voiai să stai, Sașa? Sașa a șovăit și Irina a roșit deodată, ca și cum ea și Slăbănogul complotau împreună. Însă nu a respins sugestia Slăbănogului, ci a rămas tăcută, încrucișându-și mâinile și frecându-și palmele. Slăbănogul a părut să ia gestul drept o încurajare. S-a ridicat și a venit mai în spate, apoi, strecurându-și blând mâinile la subsuorile lui Sașa, l-a ridicat pe băiat de pe scaun și l-a mutat pe locul lui dinainte, pe rândul din față. Poate că „locul dinainte” e o formulare potrivită, pentru că acest nou loc anticipa o nouă etapă în relația dintre Irina și Slăbănog. Sau se poate să fi avut deja o relație?

Acum că dorința lui de a se așeza lângă Irina se împlinise, Slăbănogul și-a ridicat un crac lung și l-a lăsat peste celălalt,

aplecându-se un pic spre ea. Tocul de la pantofii lui cu botul ascuțit era strâmb și am observat că purta ciorapi gri, chinezești, de mătase, genul pe care nu-l mai poartă aproape nimeni în China. Pe un crac avea o gaură cât un bob de fasole Mung. Am dedus că Slăbănogul nu era bogat și totul costa o avere în avion. Și totuși iarăși s-a pus pe cheltuit. Ba chiar a chemat stewardesa și a comandat o sticlă de vin roșu pentru el și Irina. Stewardesa a adus pahare de vin și le-a desfăcut sticla. Ridicând paharele, păreau că vor să ciocnească, dar n-au făcut-o; părea că vor să spună ceva, dar s-au abținut. Era o mare stângherieală între ei, parcă stăteau pe un pat proaspăt făcut și nu îndrăzneau să-l strice. Am urmărit-o pe Irina ducând stângace paharul la gură și luând o înghițitură, de parcă ar fi fost un bol cu terci de orez prea fierbinte. Slăbănogul a tras o dușcă și apoi a ciocnit brusc paharul de al Irinei, cum face un bărbat când se izbește cu umărul de un altul din mers – ca o provocare. Vinul din paharul Irinei a dat pe margini și ea a râs, prefăcându-se că protestează. Mi-a displicut acest protest prefăcut. Îți dădeai seama că atunci a început flirtul sau, mai bine zis, că atunci a acceptat invitația lui la flirt.

Mi-am schimbat poziția ca să stau mai comod și poate și ca să-i văd mai bine pe cei doi. Recunosc că de-acum eram într-o dispoziție dubioasă, simțind ce simte publicul larg când se bucură de necazurile celebrităților. Irina nu era o celebritate, dar intuiam că era o femeie cinstită, cel puțin, și simțeam o satisfacție de nedescris văzând o femeie cinstită că face ceva compromițător. M-am întins, am mijit ochii și m-am uitat în jur, sperând că Sașa o să vadă ce face maică-sa. Dar Sașa mânca de zor: îi vedeam fețișoara din profil de la locul meu. Cei trei pechinezi pe arcuri dormiseră o vreme și acum începeau să se trezească la unison. De cum s-au trezit, și-au făcut de lucru